

Rapport om tillväxtavtalen

Första året



REGERINGSKANSLIET

Näringsdepartementet

Ds 2001:15

Rapport om tillväxtavtalen

Första året



REGERINGSKANSLIET

Näringsdepartementet

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes Offentliga Publikationer på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Beställningsadress:
Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Orderfax: 08-690 91 91
Ordertel: 08-690 91 90
E-post: fritzes.order@liber.se
Internet: www.fritzes.se

Svara på remiss. Hur och varför. Statsrådsberedningen, 1993.
– En liten broschyr som underlättar arbetet för den som skall svara på remiss.

Broschyren kan beställas hos:
Information Rosenbad
Regeringskansliet
103 33 Stockholm
Fax: 08-405 42 95
Telefon: 08-405 47 29
www.regeringen.se/propositioner/sou/pdf/remiss.pdf

Stockholm 2001

ISBN 91-38-21434-2
ISSN 0284-6012

Innehåll

7	Förord – Regional näringspolitik för en ny tid
9	Inledning
10	Syfte och metod
11	Sammanfattning
14	1 Partnerskapens roll i tillväxtavtalen
14	1.1 Varför regionala partnerskap?
14	1.2 Hur ser de partnerskap ut som arbetar med de regionala tillväxtavtalen?
15	1.3 Vilka är parterna och hur ser motiven ut för deras medverkan?
15	1.4 Hur såg engagemanget ut i planeringsfasen?
17	1.5 Sammanfattning och slutsatser
19	2 Finansiering, genomförande och utvärdering
19	2.1 Finansiering
21	2.2 Genomförande
23	2.3 Uppföljning och utvärdering – en förutsättning för en lärande process
24	2.4 Uppföljning av de horisontella komponenterna i tillväxtavtalen
25	2.5 Analys
26	2.6 Sammanfattning och slutsatser
27	3 Samverkan för tillväxt och sysselsättning
27	3.1 Samverkan och förtroende – resultat från tillitsstudien
29	3.2 Samordnarna – viktiga farthållare i processen
30	3.3 Dialogen mellan privat och offentligt
31	3.4 Mervärden av processen
31	3.5 Sammanfattning och slutsatser
32	4 Så vidareutvecklas arbetsformen – trender och tendenser
32	4.1 Iakttagelser om tillväxtavtalens genomslagskraft
32	4.2 Nya grepp för att förbättra samspelet mellan offentligt och privat – en klusterpolitik växer fram
33	4.3 Sammanfattning och slutsatser
35	Länsvisa presentationer
36	Blekinge län
38	Dalarnas län
40	Gotlands län
42	Gävleborgs län
44	Hallands län
46	Jämtlands län
48	Jönköpings län
50	Kalmar län

52	Kronobergs län
54	Norrbottnens län
56	Skåne län
58	Stockholms län
60	Södermanlands län
62	Uppsala län
64	Värmlands län
66	Västerbottens län
68	Västernorrlands län
70	Västmanlands län
72	Västra Götalands län
74	Örebro län
76	Östergötlands län

79 Bilaga

79	"Några ögonblicksbilder över den regionala utvecklingen", rapport från NUTEK:s analysenhet
----	--

Regional näringspolitik för en ny tid

Förutsättningarna för regional utveckling har under det senaste decenniet förändrats högst väsentligt. Avregleringarna av världens nationella ekonomier i kombination med det framväxande informationssamhället är två viktiga förklaringar till detta. Den förra i hög grad driven av politiska visioner och ändrade ekonomiska förutsättningar, den senare påskyndad av snabb teknikutveckling och Internet. Denna utveckling – globaliseringen – innebär många nya möjligheter för människor, företag, regioner. Ökade möjligheter för människor att resa, studera och arbeta i andra länder. Ökade möjligheter för företag att snabbt och billigt få tillgång till ny kunskap, att inleda nya typer av samarbeten och, inte minst, att få tillgång till en större marknad för avsättning av sina produkter. Enbart EU:s inre marknad består idag av 380 miljoner konsumenter. Möjligheterna ökar också för regionerna. Det ökade omloppet av människor, kapital, information, kunskap, varor och tjänster är vitaliserande och ger nya impulser.

I takt med denna utveckling, hårdnar naturligtvis också konkurrensen mellan företag och mellan regioner. Pressen ökar på befintliga strukturer. Sverige kan inte, och bör inte, konkurrera med låglöneländer i Östeuropa, Asien och Latinamerika inom sådana områden där produktionen är väldigt standardiserad. Sverige skall istället satsa på verksamheter där design, kvalitet och kunskapsinnehåll, i stället för pris, är avgörande. Våra produkter och tjänster måste med andra ord ha ett plusvärde och ha en högre förnyelseakt än de som produceras globalt. Uppgiften är inte enkel, men Sveriges position inom en rad olika områden t.ex. telekommunikation och IT, visar att det är långt ifrån omöjligt.

I takt med att de geografiska marknaderna utvidgas ökar möjligheterna och motiven för en arbetsdelning och specialisering inom olika näringar. Företag, regioner och länder specialiserar sig inom sådana områden där de har störst möjlighet att konkurrera. Till stora delar handlar det om att producera och utveckla varor och tjänster som är unika på världsmarknaden. Det kan framstå som motsägelsefullt, men i takt med den ökan-

de globaliseringen, ökar också den lokala och regionala nivåns betydelse. Studier av framgångsrika regioner har funnit att ett innovativt näringsliv växer fram i samspel mellan olika aktörer. Företagen både konkurrerar och samverkar med varandra. Samspelet mellan företagen å ena sidan, och forskningsinstitutioner, lokala politiker och tjänstemän, å den andra, är ofta mycket intensivt. Förtroende för varandra är ett viktigt inslag i samspelet. Tillgången till och dynamiken i utbytet av kunskap, ger unika konkurrensfördelar.

För att Sverige skall fortsätta att utvecklas i positiv riktning är det helt avgörande att landets olika delar utvecklas på ett konkurrenskraftigt sätt. Globaliseringen "kräver" innovativa regioner. Vi kan med andra ord inte

längre säga att går det bra för Sverige så går det bra för våra regioner. Vi har kommit till en punkt där motsatsen är en bättre beskrivning av verkligheten: Går det bra för våra regioner, så går det också bra för Sverige!

Utvecklingen av den regionala näringspolitiken och tillväxtavtalen innebär ett betydelsefullt steg i rätt riktning för att kunna möta förändringarna i omvärlden. Offentlig verksamhet är till stora delar organiserad utifrån sektorer där strukturerna löper vertikalt genom hela organisationen. I begränsad utsträckning klarar denna organisation att ta en samlad hänsyn till skillnader i lokala och regionala förutsättningar. Eftersom det också finns behov av att precisera den nationella politiken inom olika områden är det

med andra ord nödvändigt att hitta nya former för ett samspel som kombinerar ett horisontellt nätverkstänkande på lokal och regional nivå med tydliga nationella mål inom olika politikområden.

Den här rapporten redovisar hur arbetet med de regionala tillväxtavtalen har utvecklats hittills. En stor del handlar om hur de olika parterna – aktörerna – har engagerat sig i arbetet men också vad de anser att de får ut av det. En viktig iakttagelse är att de regionala nätverken av offentliga aktörer, näringslivsorganisationer och viss mån kommuner har stärkts av processen. Nya former för horisontell samverkan har uppstått med inriktning på att skapa så goda förutsättningar för regionens utveckling som möjligt.

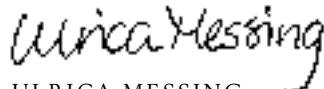


I stället för att arbeta var och en för sig går olika aktörer ihop med syfte att åstadkomma resultat tillsammans. Näringslivet engagemang för frågor om regional utveckling har ökat i processen kring tillväxtavtalen. Trots detta, visar rapporten, talar det privata och offentliga fortfarande "förbi varandra" och en hel del arbete återstår för att förbättra formerna för dialog. Hur detta kan gå till och hur arbetsformen kan vidareutvecklas, tas också upp i redovisningen.

Rapporten utgör en viktig del i en långsiktig lärande process. Avsikten är att liknande redovisningar skall återkomma årligen. Rapportens innehåll kommer förhoppningsvis att stimulera till debatt och diskussion kring frågor som är centrala för den regionala utvecklingen.

Iakttagelserna från rapporten kommer också att utgöra ett väsentligt underlag för utformningen av regeringens fortsatta politik inom området. Detta gäller inte minst hur processen med tillväxtavtal skall se ut efter det att den första omgången är till ända, år 2002.

Stockholm i februari 2001



ULRICA MESSING
Statsråd i Näringsdepartementet

Inledning

Regeringen introducerade en ny regional näringspolitik år 1998¹. Målet för politiken är att utifrån de förutsättningar som finns i varje region stimulera en hållbar ekonomisk tillväxt som kan bidra till fler och växande företag och därmed ökad sysselsättning för både kvinnor och män. Tillväxten skall beakta jämställdhet mellan könen och ekologisk hållbarhet. Samtidigt introducerades de regionala tillväxtavtalen som ett instrument för att genomföra den nya politiken. Länsstyrelserna och självstyrelseorganen i försökslän för ändrad regional ansvarsfördelning initierar, driver och samordnar arbetet med avtalen på regional nivå. Tillväxtavtalen syftar till effektivare samordning och samverkan mellan sektorer och aktörer som har till uppgift att främja tillväxt och sysselsättning. Näringslivet bjuds in att ta aktiv del och ha ett stort inflytande i utformningen av avtalen. Avsikten är att det lokala och regionala inflytandet över den nationella politiken skall öka och att statliga resurser för tillväxt och sysselsättning skall göras mer flexibla.

De regionala tillväxtavtalen är inspirerade av programarbetet inom EU:s strukturfonder. Arbetet med tillväxtavtalen och programmen inför den nya strukturfondsperioden har ofta kunnat samordnas. Tillväxtavtalen är också programinriktade. Såväl tillväxtavtal som målprogram utarbetas i breda partnerskap, dvs. nätverk som utgörs av olika offentliga och privata aktörer. Partnerskapens engagemang är fundamentalt i arbetet. Det finns forskning som visar att regioner med hög grad av tillit och nära samspel mellan näringsliv, löntagare och offentliga företrädare oftare utvecklas mer gynnsamt än de regioner där detta saknas.

Ett tillväxtavtal skall bygga på en grundlig analys av framför allt näringslivets utvecklingsförutsättningar i regionen. I analysen ingår att synliggöra de resurser som kan främja en god utveckling, men också att påvisa de hot mot en önskad utveckling som det är nödvändigt att vara medveten om. Mot bakgrund av analysen utarbetas ett utvecklingsprogram som skall vara inriktat på att ta tillvara de möjligheter och behov av insatser för tillväxt i näringslivet som har identifierats. Utvecklingsprogrammet är uppbyggt i en hierarki med insatsområden – åtgärder – projekt eller aktiviteter. Ett insatsområde, som t.ex. kan benämnas Utbildning och kompetens för nyföretagare, kan omfatta ett antal mer preciserade åtgärder, t.ex. Lärande i arbetet, Nätverksbyggande och Entreprenörskunskap. Åtgärderna kan i sin tur omfatta en rad

konkreta projekt eller aktiviteter. Projekt kan tillkomma och preciseras efter hand. Jämställdhet mellan könen och ekologisk hållbarhet skall genomsyra alla delar av programmet och användas som en drivkraft för utveckling och tillväxt. Ett väl genomarbetat tillväxtavtal är koncentrerat till ett fåtal insatsområden som är prioriterade av partnerskapet. Idén med programhierarkin är bl.a. att ringa in aktörer och resurser på respektive insatsområden, att uppnå samverkan mellan aktörerna och att kunna bedöma enskilda projekt i större sammanhang.

Det skall framgå i avtalet vilka aktörer som kommer att finansiera och koordinera genomförandet samt hur uppföljning och utvärdering skall ske. Ett viktigt led i arbetet med avtalet är alltså att identifiera de pengaresurser och den kompetens som olika aktörer kan delta med i genomförandet. Ett tillväxtavtal är inte juridiskt bindande. Benämningen avtal står i stället för överenskommelser mellan parter om samverkan och finansiering.

Den första omgången av regionala tillväxtavtal utarbetades i samtliga län under åren 1998–1999. Genomförandet pågår åren 2000–2002. Samtidigt som det nu är viktigt att studera hur tillväxtavtalen fungerar i praktisk tillämpning och vilka resultat som uppnås, är det nödvändigt att dra lärdom av erfarenheter från den arbetsprocess då tillväxtavtalen togs fram.

I februari 2000 sammanställdes en rapport om tillväxtavtalen som då höll på att färdigställas.² Där underströks bl.a. att utvärderingar av både processen och de faktiska resultaten av genomförda åtgärder kommer att vara en viktig del av det fortsatta arbetet. I en senare rapport föreslogs att tillväxtavtalen skall följas upp löpande och att en utvärdering skall ske år 2003, dvs. efter den första genomförandeperioden. Den uppföljning som bör göras på den nationella nivån, bör, enligt rapporten, i första hand inriktas på att visa vad som sker i avtalsprocessens olika led. Viktiga frågor är om avtalen bidrar till ökad samverkan kring åtgärder och koncentration av resurser och om det går att dra slutsatser om att detta bidrar till ökade investeringar, ökat nyföretagande och annat som har betydelse för tillväxten.³

Regeringen anser att tillväxtavtalen är ett instrument som skall utvecklas och förbättras med hjälp av erfarenheter och utvärderingar och har uttalat sig om detta i Budgetpropositionen för 2001.

"Regeringen kommer löpande att samla in information för att se hur arbetsformen fungerar. Regeringen ser redan nu

¹ "Regional tillväxt – för arbete och välfärd" (prop. 1997/98:62, bet. 1997/98:AU11, rskr. 1997/98:204).

² Ds 2000:7 "Rapport om tillväxtavtalen, Tillväxt i hela Sverige".

³ Slutrapport: "Nationell uppföljning och utvärdering av regionala tillväxtavtal, 2000-05-31".

stora fördelar med att arbeta i s.k. programform. Detta ger bl.a. parter med olika organisatorisk hemvist möjligheter att samverka kring en gemensam långsiktig utvecklingsstrategi, att bedriva ett mer kvalificerat analysarbete, att arbeta mot gemensamma mål och att göra tydligare prioriteringar av sina resurser. (...) Regeringens avsikt med tillväxtavtalen är att dessa skall representera det svenska, regionala perspektivet för hur tillväxten och sysselsättningen skall gynnas. Denna modell är långsiktig och rikstäckande och därmed en viktig hörnsten i den samlade nationella tillväxtpolitiken.”

Denna rapport är den första av de uppföljningar som bör ske årligen. En arbetsgrupp bestående av medarbetare från Regeringskansliet, Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), Arbetslivsinstitutet, Skolverket och Naturvårdsverket har sammanställt och analyserat materialet. En grupp tjänstemän i Näringsdepartementet, det s.k. Tvärsekreteriatet, har utarbetat rapporten.

Rapporten består av två huvuddelar samt en bilaga. Den första delen utgör en samlad uppföljning av hela processen. Den innehåller avsnitt som behandlar de regionala partnerskapens roll i tillväxtavtalen och hur långt man kommit i fråga om finansiering och genomförande av utvecklingsprogrammen. Vidare ingår avsnitt som redovisar hur partnerskapen bedömer kvaliteten och effekterna av den ökade samverkan som tillväxtavtalen bygger på. Vissa iakttagelser görs av hur arbetsformen för avtalen vidareutvecklas liksom av hur idén och uppmärksammandet av klusterbildningar påverkar och påverkas av tillväxtavtalen. Slutsatserna i den här delen är generella, vilket innebär att regionala avvikelser förekommer. En sammanfattning av de viktigaste iakttagelserna och slutsatserna finns direkt efter avsnittet Syfte och metod.

Efter den samlade rapporten följer en redovisning av hur processen utvecklas i länen. Beskrivningarna utgår dels ifrån underlag från de regionala samordnarna, länsarbetsnämnder, ALMI, universitet och högskolor, dels från en enkätundersökning.

I en bilaga till rapporten finns en regionalekonomisk analys. Syftet med den är att sätta in tillväxtavtalen i ett större sammanhang. Analysen är uppbyggd kring indikatorer som skall ge en bild av det ekonomiska tillståndet i landets olika delar. Tonvikt läggs vid faktorer som visar på strukturomvandling, förutsättningar för tillväxt samt förändringar av lönesummorna. Indikatorerna är av praktiska skäl indelade på länsnivå men ambitionen för framtiden bör vara att använda arbetsmarknadsregioner som indelningsgrund. Bilagan är sammanställd av NUTEK:s analysenhet.

SYFTE OCH METOD

Uppföljningen av de regionala tillväxtavtalen syftar till att öka kunskaperna om det omfattande arbete som bedrivs på lokal, regional och nationell nivå. Den skall bidra till att hålla en läroprocess vid liv och sprida kunskap

och idéer om den arbetsform som avtalen innebär. Uppföljningen skall:

- ge en samlad lägesrapport om hur arbetet fortskrider på olika nivåer,
- ge en återkoppling till partnerskapen utifrån ett samlat nationellt perspektiv,
- skapa underlag för rapporter till regering och riksdag,
- ge underlag för policyutveckling och fortsatt utvärdering.

Rapporten bygger dels på regionala och nationella myndigheters redovisningar av deras erfarenheter av arbetet med tillväxtavtalen, dels på en enkät till personer som ingår i de regionala partnerskapen.

Under hösten 2000 ombads ett drygt hundratal myndigheter och regionala ALMI-bolag redovisa sina synpunkter på den dittillsvarande avtalsprocessen. Redovisningarna innehåller också uppgifter om de svarandes finansiella engagemang i insatser och åtgärder i avtalen.

ALMI:s, universitetens och högskolornas medverkan var frivillig.

Tabell 1. Aktörer som rapporterat om arbetet med tillväxtavtal, 2000-10-01

Aktör	Antal
Nationella myndigheter	12 ⁴
Länsstyrelser/självstyrelseorgan	25 (21/4)
Länsarbetsnämnder	21
Universitet/Högskola	24 (av totalt 29)
Regionala ALMI-bolag	18 (av totalt 21)

Enkätundersökningen har genomförts av SCB på uppdrag av NUTEK. Syftet med undersökningen var att fånga in enskilda deltagares erfarenheter av arbetet. Enkäten omfattade 39 frågor om bl.a. resursåtgång och delaktighet, samverkan, förtroende och resultat. Undersökningen genomfördes under november-december 2000. Adresslistan baserades på tidigare insamlade uppgifter om vilka personer som ingick i de regionala partnerskapen. I samband med utskicket av enkäten framkom att listan var ofullständig och att den delvis innehöll felaktiga uppgifter. Detta har påverkat studiens kvalitet. Enkäten gick till 2 418 personer. Av dessa svarade 18 % att de inte hade deltagit tillräckligt mycket i arbetet med tillväxtavtalen för att kunna besvara frågorna (s.k. över täckning). De återstående, 1 989 personer, utgör nettopopulationen för undersökningen. Av dessa besvarade

⁴ Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS), Delegationen för utländska investeringar (ISA), Energimyndigheten, Turistdelegationen, Skogsstyrelsen, Glesbygdsverket, Naturvårdsverket, Skolverket, Riksantikvarieämbetet, Statens kulturråd, Riksarkivet.

Tabell 2. Svarsfrekvens samt antal svar fördelade per län och kategori

Län	Svarsfrekv. ⁵	Stat	Landsting	Kommun	Ftg. org	Annan org	Privat ftg.	Saknas ⁷	Summa
Saknas ⁶		25	11	24	6	8	11	34	119
Halland	60 %	9	3	14	2	9	0		37
Södermanland	56 %	11	2	3	1	5	0		22
Värmland	48 %	9	3	16	4	6	1		39
Jämtland	46 %	14	3	6	1	11	2		37
Västra Götaland *	45 %	4	4	6	2	5	0		21
Västerbotten	45 %	19	12	46	17	16	20		130
Östergötland	44 %	12	3	11	9	12	1		48
Gotland *	43 %	4		1	2	6			13
Skåne *	43 %	1	1		3	4	1		10
Dalarna	43 %	8		15	4	5	2		34
Uppsala *	42 %	6	2	1	0	0	0		9
Norrbottn	42 %	8	5	13	2	12	3		43
Blekinge *	41 %	0	1	6	0	1	1		9
Västernorrland	39 %	9	1	5	2	4	1		22
Kalmar	38 %	2	0	13	3	6	2		26
Kronoberg	35 %	22	3	18	4	10	13		70
Örebro *	35 %	1	1	10	2	2	0		16
Gävleborg	35 %	20	6	52	11	22	31		142
Västmanland	30 %	6	3	17	2	11	7		46
Jönköping	20 %	3	0	0	0	0	0		3
Stockholm *	13 %	0	4	1	2	2	0	1	10
Total	44 %	193	68	278	79	157	96	35	906

⁵ Svartsfrekvensen avser nettopopulationen. ⁶ Svarande som ej har uppgivit tillhörighet till någon kategori. ⁷ Svarande som ej har uppgivit tillhörighet till något län.

906 stycken enkäten, vilket innebär ett bortfall på 55 %. Bortfallet betraktas som stort för denna typ av undersökningar och ökar risken för skevhet i resultaten. Samtidigt kan man dock anta att även en stor del av bortfallet består av övertäckning.

Kategori- och länstillhörighet skulle anges på enkät-svaret. De 906 personer som besvarat enkäten, fördelas enligt *tabell 2*. Även om bortfallet är stort, är det möjligt att använda svaren som underlag för uttalanden om nettopopulationen och för respektive kategori. På länsnivå är möjligheterna att dra slutsatser betydligt mindre. Antalet svar, svartsfrekvens och spridning mellan kategorier varierar kraftigt mellan länen. Jönköpings län måste lyftas bort ur materialet, eftersom alltför få svar inkommit därifrån. Övriga 20 län kan indelas i två grupper. I första gruppen ingår län där antalet svar, svartsfrekvens och spridning mellan respektive kategori anses vara acceptabel. Bedömningen är att de svarande i denna grupp kan betraktas som företrädare för partnerskapet i dessa län, dock kan inga långtgående slutsatser dras. Den andra gruppen län uppvisar varierande svartsfrekvens. Antalet svarande är generellt mycket lågt och det är en liten spridning mellan

kategorierna. Resultaten i denna grupp beaktas endast som individuella svar. De anges i rapportens tabeller och diagram med en asterisk (*), men kommenteras inte.

SAMMANFATTNING

Redan tidigare har flera studier och redovisningar gjorts av planeringsfasen då de regionala tillväxtavtalen arbetades fram i länen. Ambitionen är att göra årliga studier avseende både processen för avtalsarbetet och avtalens effekter. I den här rapporten behandlas den första av de planerade årliga uppföljningarna. Nedan följer en översikt över de sammanfattningar och slutsatser som avslutar varje avsnitt i denna del av rapporten. Sammanfattningen berör inte de länsvisa redovisningarna av avtalsarbetet och inte heller den regionalekonomiska analysen i en bilaga till rapporten.

Partnerskapens roll i tillväxtavtalen

De regionala partnerskapen bör vara brett sammansatta med representanter för aktörer på regional och lokal nivå. Både offentliga och privata organ bör ingå. Näringslivets deltagande är väsentligt. Vissa nationella myndigheter

berörs, främst i rollen som finansiärer eller kompetensförsörjare.

- Tillväxtavtalen har ökat medvetenheten om den regionala och lokala näringslivsmiljöns betydelse för företags konkurrenskraft. Detta har inneburit att betydelsen av nätverk och klusterbildningar har fått ökad uppmärksamhet.
- Länsstyrelserna och självstyrelseorganen har en mycket viktig roll som samordnare och katalysator för att driva processen med tillväxtavtal framåt. I genomsnitt har de lagt ned nära tre årsarbetskrafter på att förbereda och utarbeta tillväxtavtalen under åren 1998–1999. Övriga parter har i genomsnitt lagt ned tre timmar per vecka.
- Företagens allmänna engagemang i frågor om regional utveckling har ökat genom arbetet med tillväxtavtalen, anser en majoritet (65 %) av företagens organisationer.
- Kommunernas engagemang under arbetet med tillväxtavtalen varierar. Av sammanställningarna från bl.a. Halland, Örebro, Dalarna och Västra Götaland framgår att kommunerna där var aktiva redan från början av arbetet.
- Universiteten och högskolorna är i allmänhet positiva till arbetet och ser tillväxtavtalen som en plattform varifrån de kan utveckla den s.k. samverkansuppgiften.
- Länsarbetsnämndernas engagemang varierar från mycket aktiva och ledande i processen till avvaktande. ALMI är överlag positiva och ser arbetet med avtalen som en del av sin ordinarie verksamhet. Nationella myndigheters medverkan varierar men är genomgående svag. NUTEK utgör ett av undantagen och har lagt ned ett stort engagemang under hela planeringsprocessen.

Finansiering, genomförande och utvärdering

Avsikten med de regionala tillväxtavtalen är att olika parter skall samordna resurser för finansiering av gemensamt prioriterade åtgärder för tillväxt. Klarhet avseende finansieringen är naturligtvis en förutsättning för att åtgärderna skall kunna genomföras.

- Genomförandet av de åtgärder som har planerats inom ramen för de regionala tillväxtavtalen har kommit igång. 18 län redovisar att per den 15 september 2000 har beslut tagits om totalt 2 585 miljoner kronor. Av informationen från 15 av länen framgår att staten (49 %), den privata sektorn (25 %) och kommunerna (8 %) är de största finansiärerna. EU-medel uppgår hittills endast till 6 % men väntas öka i takt med att strukturfondsprogrammen genomförs i ökad utsträck-

ning. Den finansiella informationen är ofullständig och skall tolkas försiktigt.

- Länsarbetsnämnderna och länsstyrelserna/självstyrelseorganen svarar för 42 % respektive 36 % av den statliga finansieringen. Statens finansiella engagemang varierar mellan länen, störst är det i Norrbotten och lägst i Uppsala län. Uppsala tillsammans med Stockholm och Västra Götaland är de län som uppvisar störst antal olika finansiärer till sina tillväxtavtal.
- 18 läns tillväxtavtal omfattar sammanlagt 1 624 olika projekt. I genomsnitt avsätter man 1,5 miljoner kronor per projekt. Närmare hälften av medlen går till företag-utveckling och entreprenörskap. En fjärdedel satsas på kompetensutveckling och forskning och utveckling.
- Tillväxtavtalen leder till att offentliga och även privata resurser som satsas för att främja tillväxt och sysselsättning blir synliga.
- Tillväxtavtalen bidrar till effektivare samordning av resurser för regional tillväxt enligt en majoritet av samordnarna i länen. De får stöd i sin uppfattning av närmare 70 % av företrädare för stat, företagsorganisationer och landsting. Däremot instämmer endast 30 % av företagen i detta.
- Tillväxtavtalen har medverkat till att s.k. en-dörr-inlösningar bildas i några län. Arrangemanget skall dels underlätta för företag, organisationer m.fl. som ansöker om projektmedel, dels fungera som ett gemensamt forum för finansiärer att diskutera projektansökningar och bedöma om de överensstämmer med det regionala tillväxtavtalets mål och intentioner.
- Statens roll som medfinansiär av tillväxtavtalen uppfattas som otydlig och olika statliga aktörer har skilda uppfattningar om vilken deras roll i avtalsarbetet är. Detta har i sin tur skapat en osäkerhet kring processen. Tillväxtavtalets värde som ett instrument för regionala förhandlingar anses vara begränsat.
- En förutsättning för att de regionala tillväxtavtalen skall kunna vidareutvecklas som instrument för samordning av resurser för regional tillväxt och sysselsättning är att de statsfinansierade aktörer som medverkar i arbetet har tydliga mandat och riktlinjer.
- De flesta län har svårt att integrera jämställdhet och det ekologiska perspektivet i sina avtal. Det finns ett stort behov av bättre metoder och utbildning om hur man införlivar dessa frågor i det tillväxtfrämjande arbetet. De regionala partnerskapen är en bra plattform för tvärsektorie diskussioner på dessa områden. Det är viktigt att i det fortsatta arbetet lyfta fram dessa perspektiv som en

drivkraft för utveckling och tillväxt. Pilotlän har därför utpekats som skall intensifiera arbetet med att integrera jämställdhet och ekologisk hållbar utveckling.

- Uppföljning och utvärdering är en förutsättning för att kunna utveckla en lärande process. I vissa län lägger parterna gemensamt ut projektdatabaser på Internet, vilket skapar helt nya möjligheter för ökat kunskapsutbyte kring processen. Några län arbetar tillsammans med interna bedömningsgrupper och externa konsulter för att systematiskt kunna reflektera och dra lärdomar i det pågående arbetet. Detta stärker nätverket av aktörer.

Samverkan för tillväxt och sysselsättning

Det finns studier som visar att det s.k. sociala kapitalet är en viktig faktor i samhällsutvecklingen. Kontakter och förtroendefullt samarbete mellan aktörer ökar det sociala kapitalet. I tillväxtregioner är nätverk för sådant samarbete typiska inslag. En tanke med de regionala partnerskapen är att de skall befrämja nätverksorienterat arbete. Inom ramen för enkätundersökningen genomfördes en särskild studie för att undersöka förtroende och tillit mellan de aktörer som deltar i arbetet med tillväxtavtal.

- Det tycks vara offentliga aktörer i de regionala nätverken, näringslivsorganisationer samt vissa kommuner som hittills har haft det största utbytet av processen. Redan tidigare etablerade aktörer har stärkt banden mellan sig och utvidgat sina kontaktnät.
- Kontakterna mellan den regionala nivån och kommunerna har ökat något. Från kommunalt håll deltar framför allt näringslivsansvariga tjänstemän, medan den viktiga utbildningssektorn ofta står utanför. Med undantag av NUTEK som deltagit med metodstöd i processen och kompetens och finansiering för genomförandet, har de nationella myndigheterna varit relativt osynliga.
- Näringslivets engagemang har ökat men det är svårt att dra slutsatsen att dialogen mellan privat och offentligt har utvecklats eller fördjupats som resultat av avtalsprocessen.
- Länsstyrelsen åtnjuter starkt förtroende i egenskap av samordnare av tillväxtavtalen. Samtliga parter, utom landstingen, har ett större förtroende för länsstyrelsen än innan avtalsprocessen startade. På motsvarande sätt har samtligas förtroende för företagen ökat.
- Landstingen har förlorat förtroende bland alla representanter i partnerskapet utom hos sina egna. Förtroendet för kommunerna har minskat hos företrädare för stat, företagsorganisationer samt privata företag men ökat hos landstinget och sina egna.
- NUTEK har förlorat förtroende främst bland före-

trädare för företagsorganisationer. ALMI, som har i uppdrag att stimulera företagsamhet, har förlorat förtroende hos de privata företagen.

- Majoriteten bedömer att engagemanget för avtalsarbetet ligger på oförändrad nivå sedan avtalsprocessen startade.
- De regionala samordnarna är mycket betydelsefulla farthållare i processen. Uppföljningen visar att intensiteten i kontakterna mellan olika parter sjunker i flera av de län där samordnarna har sänkt sin ambitionsnivå.
- Företagare är i allmänhet skeptiska till att tillväxtavtalen kommer att leda till förbättringar för näringslivet. Det tror däremot en majoritet inom företagarorganisationerna, de statliga organen och landstingen.
- De regionala samordnarna är överens om att tillväxtavtalen har tillfört ett mervärde. Merparten av statliga aktörer och landstingsföreträdare delar denna uppfattning. Kommunerna och företagsorganisationerna är mer splittrade i frågan. En majoritet av företagen anser inte att avtalen har inneburit ett mervärde för dem.

Så vidareutvecklas arbetsformen – trender och tendenser

Med de regionala tillväxtavtalen har regeringen introducerat en arbetsform som påverkar och förändrar etablerade rutiner och mönster i lokalt och regionalt utvecklingsarbete. Den första omgången av planering och genomförande uppdragar många frågor och problem att lösa. Alla som berörs av avtalsarbetet blir delaktiga i en omfattande läroprocess.

- Det regionala tillväxtavtalets idé förefaller ännu vara främmande för många lokala aktörer och projektägare. Metoder för hur man kan agera ur ett lokalt perspektiv för att få nytta av tillväxtavtalet bör diskuteras och spridas.
- En klusterpolitik växer fram på lokal och regional nivå. Arbetet med tillväxtavtal har bidragit till detta. Klusterpolitiken framstår för många som attraktiv, eftersom den bildar ett tydligt ramverk för samverkan mellan såväl privat och offentligt som mellan olika offentliga sektorsorgan. Den kan också underlätta prioriteringar av insatser som är viktiga för att stärka regionens internationella konkurrenskraft.
- Staten har en viktig roll i den klusterpolitik som utvecklas. Kunskaperna om klusters effektivitet är begränsade. Staten bör medverka till att analysera och dra slutsatser av de erfarenheter som uppnås runt om i landet och internationellt. De statliga aktörer som finns på regional nivå, och som medverkar aktivt i åtgärder för att stärka geografiskt avgränsade kluster, bör säkerställa ett nationellt perspektiv och beakta riskerna för geografiska inläsnings effekter.